

QISHLOQ XO'JALIGI INFRATUZILMASI VA UNING RIVOJLANISHI

Hakimova Sharofat Abdusattorovna

Termiz Davlat Instituti, Pedagogika va san'at fakulteti

Texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA. Agrosanoat ishlab chiqarishining yakuniy natijalari nafaqat bevosita qishloq xo'jaligining rivojlanish darajasiga, balki unga xizmat ko'rsatuvchi tarmoqlarga ham bog'liqdir. Qishloq xo'jaligida mahsulot ishlab chiqarish hajmining oshishi bilan moddiy-texnika resurslari, zarur xom ashyo, yordamchi materiallar va boshqalardan foydalanish ortadi.

Kalit so'zlar: Infratuzilma, milliy xo'jalik, infratuzilma tarmoqlari, ishlab chiqarish infratuzilmasi, intensivlashtirish, komplekslarining shakllanishi.

AGRICULTURAL INFRASTRUCTURE AND ITS DEVELOPMENT

Khakimova Sharofat Abdusattorovna

Termiz State Institute, Faculty of Pedagogy and Art

Teacher of the Department of Technological Education

ANNOTATION. The final results of agro-industrial production depend not only directly on the level of development of agriculture, but also on the sectors that serve it. With the increase in the volume of production in agriculture, the use of material and technical resources, necessary raw materials, auxiliary materials, etc. increases.

Key words: Infrastructure, national economy, infrastructure networks, production infrastructure, intensification, formation of complexes.

Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining ta'mirlash-texnik xizmat ko'rsatish, moddiy-texnik ta'minot tashkilotlari, muhandislik, veterinariya, agrokimyxo xizmatlari va boshqa xizmatlarni rivojlantirishga bog'liqligi ortib

bormoqda. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining zarur hajmlarini olishga hissa qo'shadigan tarmoqlarni ham, ishlab chiqarishlarni ham, mahsulotdan samarali foydalanish va iste'molchiga yetkazishni ta'minlaydigan tashkilotlarni rivojlantirish ham birdek muhim. Iqtisodiyotdagi bunday tarmoqlar va xizmatlar majmuasi odatda infratuzilma deb ataladi.

Infratuzilma - bu iqtisodiy va ijtimoiy takror ishlab chiqarish uchun normal sharoitlarni ta'minlash uchun mo'ljallangan sanoat va tarmoqlar majmuasidir.

Ishlab chiqarish jarayonida vujudga keladigan texnologik, ishlab chiqarish, iqtisodiy va tashkiliy aloqalarni amalga oshirish orqali agrosanoat majmuasining samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi.

Infratuzilma jamiyat ishlab chiqaruvchi kuchlarining ajralmas qismidir. U korxonalar va tashkilotlarning samarali ishlashini ta'minlab, agrosanoat majmuasining yakuniy mahsulotini ko'proq miqdorda va sifatliroq olishga qaratilgan.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yalpi ishlab chiqarish pirovard natijada tarmoqning asosiy ishlab chiqarish fondlari va aylanma mablag'lar, mashinalar, asbob-uskunalar, mehnat resurslari bilan ta'minlanganlik darajasiga ham, xizmat ko'rsatish sohalari va xizmatlarning rivojlanish darajasiga ham bog'liq. Ular orasida agrokimyoviy, veterinariya, maslahat, axborot va boshqalar kabi xizmatlar muhim o'rin tutadi.

Infratuzilma qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini intensivlashtirish va uning samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Xom ashyo, materiallar va tayyor mahsulotlarni o'z vaqtida yetkazib berish ko'p jihatdan iqtisodiy muomaladagi resurslar hajmini belgilaydi.

Sanoatlashtirish, kimyolashtirish, melioratsiya va ishlab chiqarishning boshqa asosiy omillarini jadal rivojlantirish qishloq xo'jaligi uchun ishlab chiqarish vositalarining miqdoriy ko'payishinigina emas, balki moddiy va pul resurslaridan eng samarali foydalanishni ta'minlaydigan xizmat ko'rsatish tizimini tashkil etishni ham nazarda tutadi.

Bozor munosabatlari rivojlanishi sharoitida tarmoqlar va infratuzilma ishlab chiqarishning vazifalari sezilarli darajada o'zgardi. Qishloq xo'jaligini moddiy resurslar, texnika va uskunalar bilan ta'minlash tizimi mavjud emas. Mavjud xizmat ko'rsatish va ishlab chiqarish negizida agrosanoat majmuasi korxonalariga moddiy resurslarni sotish bo'yicha turli aksiyadorlik jamiyatlari va shirkatlar tashkil etilmoqda.

Moddiy ishlab chiqarish infratuzilmasining eng muhim vazifasi qishloq xo'jaligi korxonalarini ishlab chiqarishga xizmat ko'rsatish funksiyalarini bajarishdan bosqichma-bosqich ozod qilish va kuchlarni asosiy ishlab chiqarish faoliyatiga qaratishdir. Infratuzilma qishloq xo'jaligi mahsulotlarining asosiy turlarini ishlab chiqarish hajmini oshirish va sifatini oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga mo'ljallangan.

Yakuniy mahsulotlarni mustaqil ishlab chiqarishdan, sanoat va infratuzilma xizmatlari asosan ishlab chiqarishning samarali ishlashini belgilaydi. Infratuzilma agrosanoat kompleksi uchun kadrlar tayyorlash va mehnat resurslarini takror ishlab chiqarishda yordam beradi.

Infratuzilma tarkibiga kiradigan tarmoqlar ishlab chiqarish jarayoniga teng darajada ta'sir ko'rsatmaydi va ijtimoiy takror ishlab chiqarish tizimida tegishli o'rinni egallaydi. Shu munosabat bilan infratuzilma tarmoqlarini asosiy belgilariga ko'ra tasniflash katta amaliy ahamiyatga ega. Infratuzilmani tasniflash ijtimoiy takror ishlab chiqarish tizimida ham alohida elementlarning, ham butun tarmoqlarning o'rnini aniqlash imkonini beradi.

Milliy xo'jalik infratuzilmasi butun xalq xo'jaligining samarali faoliyat ko'rsatishiga xizmat qiluvchi tarmoqlar va xizmatlar tizimini ifodalaydi. Shunday qilib, yirik infratuzilma majmualari mamlakatning yagona energetika tizimi, yagona transport tizimi, yagona aloqa tizimi va boshqalar bo'lib, ular xalq xo'jaligining elektr energiyasiga bo'lgan ehtiyojini qondirish, pochta, telegraf va transport aloqalarining normal ishlashini ta'minlashga mo'ljallangan.

Mintaqaviy infratuzilma alohida iqtisodiy rayonlarning rivojlanishi va hududiy ishlab chiqarish komplekslarining shakllanishi bilan bog'liq .

Masalan, Markaziy iqtisodiy rayon infratuzilmasi, Moskva viloyati infratuzilmasi.

Mahalliy ishlab chiqarish infratuzilmasi alohida korxonalar faoliyatini ta'minlovchi elementlar va ishlab chiqarish ob'ektlaridan iborat. Mahalliy infratuzilmaga mashina va asbob-uskunalarini ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish korxonasi, energiya, saqlash va sovutish inshootlari, xo'jalik ichidagi va xo'jaliklararo yo'llarni qurish tashkiloti va boshqalarni misol qilish mumkin.

Sanoatiga ko'ra infratuzilma tarmoqlari tarmoqlararo va tarmoq ichidagi tarmoqlarga bo'linadi. Tarmoqlararo infratuzilma xalq xo'jaligining ko'plab tarmoqlariga va birinchi navbatda transport, elektr ta'minoti, aloqa tarmoqlariga xizmat ko'rsatishga mo'ljallangan. Tarmoq ichidagi infratuzilma ma'lum bir sanoatning ishlashini osonlashtiradi. Masalan, qishloq xo'jaligining bir tarmog'i sifatida sabzavotchilikni muvaffaqiyatli rivojlantirishni urug'chilik, ilmiy ta'minot, mahsulot saqlash uchun zarur shart-sharoit yaratmasdan, mashina va asbob-uskunalarini ta'mirlash va ularga xizmat ko'rsatishni tashkil qilmasdan turib, muvaffaqiyatli rivojlantirish mumkin emas.

Chorvachilikda veterinariya xizmati sanoat ichki tarmoq infratuzilmasida muhim o'rin tutadi. Bunday xizmat ko'rsatishga bo'lgan ehtiyoj, ayniqsa, sanoatda ishlab chiqarishni ixtisoslashtirish va konsentratsiyalashning rivojlanishi sharoitida yaqqol namoyon bo'ladi. Chorvachilikda tarmoq ichidagi infratuzilmaning vazifasi tarmoqlarni asbob-uskunalar, dori-darmonlar, asboblardan va asboblardan bilan to'g'ri ta'minlashdan iborat bo'lib, bu ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Ishlab chiqarish infratuzilmasi ishlab chiqarish vositalarining normal ishlashini ta'minlaydigan va ularning funktsionalligini uzoq vaqt saqlab turishga yordam beradigan tarmoqlarni o'z ichiga oladi. Ishlab chiqarish infratuzilmasi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga bevosita xizmat ko'rsatuvchi tarmoqlarni: sanoat transporti, ta'mirlash ustaxonalari, saqlash

va sovutish inshootlari, aloqa tizimlari, pochta-telegraf aloqalari, elektr uzatish liniyalari, texnik xizmat ko'rsatish stansiyalari, ilmiy-ishlab chiqarish laboratoriyalari, hisoblash markazlarini o'z ichiga oladi.

Xulosa o'rnida shuni aytishim mumkinki, Infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha takliflar qishloq xo'jaligini moliyaviy sog'lomlashtirish vositalarini ishlab chiqish, kreditlarga xizmat ko'rsatishning samarali diversifikatsiyalangan tartiblari, ipoteka kreditlash tizimini shakllantirish, ixtisoslashtirilgan bank va muqobil nobank kredit tashkilotlarini yaratish, moliyaviy kafolatlar mexanizmlarini o'z ichiga oladi. qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining kreditlarini to'lash, moliyaviy risklarni sug'urtalash, milliy qishloq xo'jaligi bozorini himoya qilish mexanizmlaridan foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Тимофеева Г. В. Развитие инфраструктуры АПК как фактор подъема отечественного сельского хозяйства // Вестник ВолГУ. Серия 3: Экономика. Экология. 2010. №8. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-infrastruktury-apk-kak-faktor-podem-a-otечественного-selskogo-hozyaystva> (дата обращения: 17.12.2013).
2. Русскова Е. Г. Методология системного исследования инфраструктуры рыночной экономики. – ГОУ ВПО «РИНХ», 2011, 51 с.
3. Морова А. П. Инвестиции в человеческий капитал и социальную инфраструктуру. / Социологические исследования. 2011, № 9, с. 72-77.
4. Панина Е.И. Проблемы становления и развития рыночной инфраструктуры в условиях переходного периода/Е.И. Панина. М.:«Грааль», 2009,- 340с.